

Оксана Карашук,

молодший науковий співробітник,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: karaoksana@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2929-3858>

БІБЛІОТЕКИ В РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ВІТЧИЗНЯНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ (НА ПРИКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО)

Проаналізовано наукові праці щодо інформаційного простору, інформаційної політики, діяльності наукових бібліотек та вплив комунікаційних засобів, які зазнають значних змін. Доведено, що стратегічним засобом у розвитку сучасного інформаційного суспільства є комунікація, завдяки якій суспільство отримує правдиву інформацію, а інформаційно-аналітична діяльність бібліотек має спрямовуватися на виробництво різноманітних інформаційних ресурсів відповідно до запитів сучасних користувачів. Наголошено на тому, що значний потенціал має Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського у розвитку системи стратегічних комунікацій в Україні. Зазначено, що інформаційно-аналітичні структури НБУВ у забезпеченні інформаційного супроводу державної політики, підготовка та види аналітичних продуктів відіграють вагомую роль у розвитку стратегічних комунікацій.

Ключові слова: інформація, інформаційний простір, стратегічні комунікації, держава, бібліотека, аналітика, інформаційно-аналітичні служби, соціальні мережі, соціальні інтернет-сервіси, дезінформація, ботоферми, фейк.

В останні десятиліття відбуваються радикальні зміни в галузі інформаційних комунікаційних систем, суспільство спостерігає постійний прогрес інформаційних технологій. Саме розвиток інформаційної сфери, рівень інформаційної безпеки вже найближчим часом будуть визначати політичну та економічну роль держави на світовій арені.

Еволюція, яка нині відбувається в суспільному житті, характеризується як стрімке зростання ролі та значення інформаційного світу як в суспільстві в цілому, так і в житті кожної окремої людини. Інформаційна

сфера, а також інформаційні технології мають вплив майже на всі сфери суспільного життя, це і фінансова, і політична, і транспортна, і зв'язок, і високотехнологічне виробництво тощо.

Мета дослідження – дослідити місце й роль Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського в стратегічних комунікаціях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження інформаційного суспільства започатковане ще в працях Д. Белла, М. Кастельса, Е. Тоффлера, І. Масуда, К. Хілла. Вплив громадської думки на політиків і суспільство, зокрема виявлення суспільних настроїв через моніторинг ЗМІ, почали вивчати ще в середині минулого століття Г. Алмонд (G. Almond) та у 80-х роках В. Ліпманн (W. Lippmann). Серед українських авторів, які зробили значний науковий внесок у дослідження інформаційного простору, інформаційної політики, державних комунікацій, інформаційної діяльності органів публічної влади, необхідно зазначити таких дослідників як В. Горовий, Т. Гранчак, В. Куйбіда, А. Ліпенцев, Є. Нужний, О. Орлов, В. Степанов, В. Тронь.

Завдання й напрями участі інформаційно-аналітичних структур у забезпеченні інформаційного супроводу державної політики, підготовка та види аналітичних продуктів, специфіка стратегічно-комунікативної діяльності ролі бібліотек у цих процесах висвітлювалися в багатьох працях таких вітчизняних науковців, як В. Варенко, В. Горовий, Т. Гранчак, В. Захарова та Л. Філіпова, О. Кобелев, В. Пальчук, Л. Чуприна та ін.

Різні аспекти використання бібліотеками середовища соціальних мереж досліджували О. Мар'їна, Т. Ярошенко, О. Онищенко, В. Горовий, Т. Гранчак, В. Струнгар, Н. Тарасенко, Л. Чуприна та ін.

На діяльність наукових бібліотек у період становлення інформаційного суспільства впливають комунікаційні засоби, які зазнають значних трансформаційних змін, а також важливим фактором для вдосконалення бібліотечної діяльності є сучасні воєнні дії, які ведуться в інформаційному просторі за допомогою тих чи інших інформаційних видів озброєння. Зазначимо, що інформація може виступати як у формі засобу захисту, так і нападу, і все це залежить від того, чиї ресурси та пропагандистські методи будуть мати потужніший вплив. Серед учених, які займалися вивченням та аналізом інформаційних воєн, слід відзначити таких як Д. Волкогонов, С. Гриняєв, О. Колиновський, А. Крутських, А. Федоров, В. Петров, Д. Фельдман та ін.

Дослідженням стратегічних комунікацій займалися В. Горбулін, О. Кушнір, Г. Почепцов, Д. Дубов, Е. Макаренко, С. Соловійов, В. Ліпкан,

А. Баровська та ін. Заслугує на увагу аналіз Є. Тихомирової досвіду ЄС щодо протидії російській пропаганді.

У низці наукових праць таких дослідників, як: Л. Дубровіна, О. Онищенко, В. Горовий, В. Попик, Ю. Половинчак, Н. Вітушко, С. Горова, Л. Костенко, К. Лобузїна, Л. Чуприна, Д. Бондаренко, О. Рябоконт та ін., розкрито процес перетворення наукових бібліотек у ланку інформаційного середовища, доводиться підвищення ролі бібліотек в управлінні глобальними ресурсами, у створенні умов для оперативних інформаційних обмінів на базі структуризації міжнародних бібліотечних систем та інших великих центрів концентрації інформаційних ресурсів тощо.

Проаналізувавши наукові праці провідних фахівців, можна виокремити деякі політичні цілі, які формують інформаційний простір:

- по-перше, забезпечення захисту інформаційного суверенітету України, зокрема захисту національного інформаційного ресурсу, а також захисту та контролю систем формування суспільної свідомості в сучасних умовах інтернаціоналізації та глобалізації процесів, що відбуваються в інформаційній сфері;

- по-друге, забезпечення реалізації конституційних прав громадян, суспільства та держави на інформацію. Особливу увагу необхідно приділяти проблемі інформаційної взаємодії держави, суспільства й особи;

- по-третє, забезпечення державним установам, підприємствам та громадянам рівня інформаційної достатності для прийняття рішень.

На сьогодні відповідно до принципів розвитку стратегічних комунікацій бібліотеки активно вибудовують зворотний зв'язок із громадою для задоволення їхніх інформаційних потреб, стають надійними посередниками в системі комунікацій між владою та громадою.

У науковій праці «Інформаційний простір як чинник забезпечення національних інтересів України» колектив науковців виділяє головні завдання та основні напрями забезпечення безпеки інформаційного простору: виявлення, оцінка та прогнозування загроз безпеці інформаційного простору, що має здійснюватися шляхом оперативного моніторингу інформаційної обстановки; вироблення, координація та здійснення єдиної державної політики в галузі формування інформаційного простору; створення та експлуатація систем забезпечення безпеки інформаційного простору; розробка, координація та здійснення єдиної державної політики в галузі міжнародних інформаційних відносин, зокрема у напрямі формування іміджу держави. До основних напрямів забезпечення безпеки національного інформаційного простору: захист інформації, захист національних інформаційних ресурсів; захист та контроль безпосередньо

національного інформаційного простору, тобто захист та контроль систем формування особистої та суспільної свідомості; забезпечення інформаційної достатності; здійснення інформаційної експансії у світовий інформаційний простір з метою забезпечення невід'ємних прав громадян, суспільства та держави [1].

Мережа Інтернет і все, що з нею пов'язано (соціальні мережі, месенджери, публікації дописів, обмін фото та відео, пошук інформації і друзів, обмін новинами, можливість слухати музику тощо), на сучасному етапі світового розвитку, як одна з головних інформаційних комунікаційних систем, набуває все більшого значення. Інтернет є одним з основних засобів отримання важливої, структурованої, доступної та швидко отримуваної інформації, якою користується близько 3 млрд людей в усьому світі, а це становить приблизно 40% населення тих, хто використовує Інтернет. Саме тому одним з ефективних засобів для комунікації учасників віртуальних спільнот, на сучасному етапі розвитку суспільства, є соціальні інтернет-сервіси, які нині впливають на всі сфери суспільного життя.

Як зазначає К. Молодецька, істотний вплив на суспільство пояснюється тим, що соціальні інтернет-сервіси ґрунтуються на використанні соціальних взаємозв'язків між особами, які, наприклад, мають спільні інтереси, діяльність або утворюють реальні чи віртуальні об'єднання, які можуть використовуватися для суспільних впливів та перетворень. Звичайно, не можна не погодитися з думкою К. Молодецької, яка наголошує, що системний аналіз ролі соціальних інтернет-сервісів в інформаційному просторі держави й особливостей їх функціонування показав, що вони є об'єктом реальних і потенційних загроз інформаційній безпеці, суспільства та держави. Поширення в СІС неповного, недостовірного чи упередженого контенту у поєднанні із сугестивними технологіями впливу на індивідуальну й масову свідомість може мати наслідком прояву в суспільстві соціальної напруженості, міжнаціональної ворожнечі, протестних настроїв, незадоволення існуючою системою управління в державі тощо [2].

Тому на сьогодні актуальним питанням залишається правдива інформація та дезінформація в інформаційному просторі, особливо в таких соціальних інтернет-сервісах, як соціальні мережі. Стратегічним завданням при цьому є аналіз подій, фактів у напрямі запобігання дезінформації та деконструктивній пропаганді. Тут бібліотеки не лише налагоджують прямий і зворотний зв'язок, а й прагнуть сприяти однаково розумінню проблем і їх розв'язанню.

Проблема боротьби з пропагандою у соціальних мережах набуває надзвичайної актуальності з огляду на загрозу втручання РФ в електронні процеси, метою якого є дестабілізація політичної ситуації. Невипадково протягом останнього часу відзначається надмірне посилення протиборства між країнами Заходу та РФ, перш за все, в інформаційній сфері, що пов'язано з активізацією намагань останньої здійснити вплив на геополітику ЄС у вигідному для себе напрямі. Керівництво Євросоюзу прагне робити поступальні кроки для запобігання поширенню дезінформації, яка може негативно вплинути на діяльність багатьох інституцій Євросоюзу. Ще у 2017 р. в ЄС був створений сайт euvsdisinfo.eu для боротьби з дезінформацією з боку РФ, де міститься згадка про те, що він створений у рамках кампанії «ЄС проти дезінформації», спрямованої на «поліпшення прогнозування, розгляду та реагування на прокремлівську дезінформацію» [3].

Прояви російської інформаційної пропаганди фіксують правоохоронні органи Франції, у зв'язку з чим у цій країні підготовлено проєкт закону з протидії фейкам на виборах. Відзначається, що остання президентська кампанія у Франції ознаменувалася втручанням російських медіа, кібератаками та й загалом була «брудною» за французькими стандартами. Враховуючи масштаби загроз в інформаційній сфері, у «Стратегічному огляді» (*Revue stratégique*) Франції задекларовано, що питання дезінформації та її впливу стають одними з безпекових пріоритетів. Отже, у Франції на законодавчому рівні посилюються заходи з контролю масмедіа, особливо напередодні виборів. Так державному регулятору надаватиметься право анулювати ліцензії телеканалів з метою протидії централізованій російській пропаганді. Це стосується також й блокування контенту в соціальних мережах, що стане додатковим, ще потужнішим інструментом протидії російському впливу. У Фінляндії у 2017 р. розпочав роботу центр по боротьбі з гібридними загрозами, серед яких засновники центру виділяють, поміж іншого, поширення неправдивої інформації, атаки проти інформаційних систем, а також інші види атак за допомогою сучасних технологій [3]. Міністерством культури, молоді та спорту України опубліковано було проєкт закону, який мав би «забезпечити національну інформбезпеку та право на доступ до достовірної інформації». У МКМС додали, що законопроєкт покликаний забезпечити реалізацію права громадян на доступ до достовірної збалансованої інформації через запровадження механізмів боротьби з дезінформацією в інформаційному просторі України та підвищення рівня медіаграмотності населення в умовах гібридної агресії РФ [4].

Отже, потрібний постійний моніторинг інформаційного простору і реакція на заяви про поширення дезінформації, звернення до розповсюджувачів інформації із заявами про відповідність або спростування дезінформації; звернення до правоохоронних органів у разі наявності ознак кримінального злочину. Відповідно до принципів розвитку стратегічних комунікацій, бібліотеки фокусують зусилля та координують заходи і програми для цієї мети.

Дослідивши світовий досвід, а також події певних років в Україні, зрозуміло, що соціальні інтернет-сервіси займають одне з провідних місць в організації подій «арабської весни», «революції парасольок», а також у гібридній війні на Сході України, анексії Криму та інших дестабілізуючих дій.

Події гібридної війни на Сході України показали, що соціальні інтернет-сервіси та бот-ферми активно використовувалися на етапах підготовки і, безпосередньо, під час її ведення. У соціальних мережах Facebook, «ВКонтакте», «Однокласники» було створено віртуальні спільноти «Антимайдан», «Новороссія», «Русская Весна» тощо для поширення деструктивних інформаційних посилів, які мали на меті спотворення інформації про реальні події. Як зазначає у своїй праці К. Молодецька, учасники таких віртуальних спільнот стали об'єктом суттєвого впливу для подальшого забезпечення сприятливих умов реалізації атакуючих дій у всіх сферах суспільної діяльності в режимі офлайн. Також соціальні мережі використовувалися для збирання інформації про осіб, які становлять інтерес для агресора. Засобами соціальних інтернет-сервісів агресором відстежувалися настрої в суспільстві, виконувалася нейтралізація джерел контрпропаганди. Таким чином, в Україні відсутня цілісна методологія забезпечення інформаційної безпеки держави в соціальні інтернет-сервіси. Наявні засоби та підсистеми протидії недостатньо забезпечені відповідним інструментарієм моніторингу, виявлення і протидії загрозам, а їх взаємодія здійснюється із запізненням. У результаті держава і її громадяни стають суб'єктами деструктивних інформаційних впливів у соціальні інтернет-сервіси [2]. На початку 2020 р. Служба безпеки України оголосила, що одна з найбільших мереж бот-ферм заблокована. Група зареєструвала понад 8000 рахунків. За допомогою облікових записів соціальних медіа розповсюджувалися неправдиві відомості про ситуацію в країні, розпалювали акції протесту, здійснювались інформаційні атаки на профілі представників української влади та надсилалась інформація про наявність вибухових речовин на критично важливих інфраструктурних об'єктах – надано пресслужбою

СБУ. У рамках операції були проведені обшуки в Києві, Харкові, Дніпрі, місті Дубно на Рівненщині та в місті Ірпінь у Київській області. Під час обшуків було вилучено комп'ютерне обладнання, GSM-модеми, понад 22000. SIM-карти [5].

На сьогодні кібератаки, а також діяльність ботоферм різко зросли. Під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну російські кібератаки не тільки погіршували функції цільових організацій, але й намагалися перешкодити доступу громадян до надійної інформації та критично важливих послуг.

Росіяни активно застосовують у війні проти України ботоферми та Telegram-канали. Перші використовуються для розсилання спаму, інші для – збору певної інформації. Як ботоферми, так і Telegram-канали також застосовують для поширення російської пропаганди та дезінформації. За перші два місяці повномасштабної війни фахівці з кібербезпеки СБУ заблокували сім Telegram-каналів, за допомогою яких російська розвідка збирала інформацію. У березні СБУ повідомляла про ліквідацію російських ботоферм, які працювали в Харкові, Черкасах, Тернополі, Полтаві, Дніпропетровській та Закарпатській областях. За допомогою армії ботів російські спецслужби поширювали фейки про війну в Україні та виправдовували російське вторгнення [6].

Слід зазначити, що цього року і китайський TikTok став однією з провідних платформ для поширення фейкових новин про війну в Україні. Створені трансляції, записи та фотографії переглядають мільйони користувачів цього мобільного вебдодатка. Месенджером TikTok вже користується понад 1 мільярд людей у всьому світі, більше половини з яких молодше 30 років. Нові користувачі можуть отримати доступ до фейкового контенту про війну в Україні в середньому через 40 хв після створення облікового запису TikTok. Хоча такі платформи, як Facebook, Instagram та Twitter запровадили відповідні позначки, що вказують на маніпуляційний контент про війну, TikTok все ще зробив занадто мало з цього питання.

Сьогодні, у зв'язку із збільшенням дезінформації, дуже важливо вводити нові стандарти відповідальності онлайн-платформ щодо незаконного та шкідливого вмісту.

Саме тому DSA (Digital Signature Algorithm) включає нові правила положень Закону про цифрові послуги, затвердженого в угоді між Європейською радою та Європейським парламентом, які вимагатимуть від великих технологічних платформ, зокрема Facebook, Instagram та YouTube, для оцінки та управління системними ризиками, пов'язаними

з їхніми послугами, такими як пропаганда ненависті та поширення дезінформації. Остаточний формат закону надасть владі нові повноваження змусити технологічні платформи бути більш прозорими щодо того, як працюють їхні алгоритми, видалити більше вмісту або продуктів, які визначаються як «незаконно», а також обмежити рекламу на основі конфіденційної інформації, наприклад раси, сексуальної орієнтації чи політичної належності [7].

Головним, на наш погляд, у боротьбі з фейками та дезінформацією є структурування наших медіасфер. А це, на нашу думку, полягає не лише в блокуванні певних джерел інформації, але й, як нам здається, донесенні структурованої, правдивої інформації до суспільства всіма каналами комунікації.

Агресія Російської Федерації в частині інформаційної складової обумовила пошуки фахівцями з питань національної безпеки можливих механізмів цілісної відповіді на такий виклик. І тут не можна не погодитися з В. Горовим, який наголошує на тому, що для відстоювання національних інтересів України необхідне також налагодження постійного моніторингу, прогнозування зовнішніх та внутрішніх загроз інформаційної безпеки, вироблення наукової стратегії входження в глобальний простір, інтеграції України в міжнародні телекомунікаційні мережі, освоєння міжнародних стандартів інформаційного обміну та захисту інформації [8]. Отже, одним з перспективних способів стратегічних комунікацій є просування та популяризація інформаційно-аналітичних продуктів бібліотек, які стали популярними через появу нагальної потреби в отриманні якісного інформаційно-аналітичного продукту міжнародного глобального простору.

Як наголошує О. Желай, для нейтралізації інформаційно-дестабілізуючих факторів вирішальне значення має інтелектуалізація інформаційного простору. І, перш за все, – вдосконалення системи виробництва й забезпечення державних інституцій змістовною інформацією, що максимально відповідає завданню формування та прийняття управлінських рішень [9].

Під час інформаційної війни бібліотеки також мають потужний вплив на споживачів, бо завжди володіють великим арсеналом інформації, вони є дзеркалом свого суспільства, бо саме бібліотеки показують рівень розвитку науки, освіти та культури, а також його історію. Кожний історичний період розвитку суспільства є особливий, і ця особливість передається і на бібліотечну діяльність. Особливістю сучасної діяльності бібліотек є швидке та активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Необхідними інформаційно-комунікаційними

технологіями, у цьому контексті, володіють інформаційно-аналітичні підрозділи провідних бібліотек.

Зокрема, певні успіхи в напрямі інтелектуалізації інформаційного простору та забезпеченні інформаційного супроводу суспільно важливих державних процесів демонструють інформаційно-аналітичні підрозділи Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського – Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (далі – СІАЗ) та Національна юридична бібліотека (далі – НЮБ). СІАЗ став практично першим у структурах вітчизняних бібліотек інформаційно-аналітичним підрозділом щодо інформаційного забезпечення органів державної влади, надання послуг з моніторингу регіональної та зарубіжної преси, а також з підготовки інформаційно-аналітичних продуктів на його основі. Аналітиками служб проводиться щоденний бібліотечний моніторинг ЗМІ. Вже стала усталеною практика СІАЗ і НЮБ щодо забезпечення міністерств і урядових відомств оперативними інформаційно-аналітичними матеріалами з тематики, потрібної замовнику [9].

Тобто бібліотечні інформаційно-аналітичні продукти є ефективним інструментом інформаційного супроводу процесу прийняття управлінських рішень, шляхом створення необхідного інформаційного підґрунтя для усвідомлення управліннями суспільних очікувань і потреб, основних факторів впливу на суспільно-політичну ситуацію.

Позитивний досвід співпраці СІАЗ НБУВ із РНБО України з питань протидії інформаційній агресії з боку РФ свідчить про значний потенціал аналітичних підрозділів бібліотек у розвитку системи стратегічних комунікацій в Україні. Зокрема, ідеться про можливість моніторингу й аналізу актуальних проблем суспільства на базі відкритих джерел інформації, фондів бібліотеки для потреб державних органів; з іншого боку, про поширення суспільно важливої інформації серед населення, розширення вільного доступу до неї користувачів бібліотеки.

Як зазначає Т. Гранчак, практика засвідчує, замовників цікавить не стільки розробка стратегій і сценаріїв, теоретична перевірка обґрунтованості проєктів рішень, скільки моніторинг ситуації та пошук інформаційного підтвердження правильності обраних тактик [10]. А бібліотечні сайти та сторінки в соціальних мережах можна вважати як один із стратегічних напрямів роботи у наданні інформаційних продуктів у масштабах глобального світового простору.

Не можна не погодитися з думкою Л. Чуприни, який зауважує, що активна участь наукової бібліотеки в соціокомунікаційних процесах є однією з умов її успішного розвитку. У нинішніх реаліях важлива

частина суспільних процесів пов'язана з організацією інформаційної протидії зовнішнім інформаційно-психологічним впливам, гібридним загрозам. З огляду на досвід співпраці аналітичних підрозділів НБУВ з органами державної влади можемо говорити про доцільність залучення їх до розвитку системи стратегічних комунікацій. Наприклад, одним із завдань Міністерства інформаційної політики є забезпечення створення механізмів моніторингу відкритих джерел інформації для потреб стратегічних комунікацій. Наукові бібліотеки можуть стати складовою такого механізму. Так, аналітичні підрозділи НБУВ давно вже проводять тематичні моніторингові дослідження за матеріалами інтернет-ресурсів на замовлення органів державної влади, які допомагають управлінським структурам у комплексному аналізі ситуації, виявленні закономірностей суспільного розвитку, виробленні доцільних і обґрунтованих пропозицій для прийняття відповідних рішень у сферах державного управління [11].

Інформаційно-аналітичні підрозділи бібліотек є одним з головних посередників між суспільством та владою. Володіючи інформацією, ці структури доносять її до органів державної влади, або навпаки, до суспільства без викривлень, упередженості, а також без зайвих повідомлень і структуровану за певними вимогами.

Як зазначає Т. Гранчак, у зв'язку з тим, що інформаційні потоки зростають швидкими темпами, бібліотеки беруть на себе роль наукових центрів з аналізу тенденцій розвитку інформаційної сфери суспільства, розробки і впровадження ефективних методик користування та керування інформацією в системі політичної комунікації. Адже саме бібліотеки мають необхідну науково-методологічну базу й досвід, а також мають можливість забезпечити швидкий і зручний онлайн-доступ користувачів до інформації [12].

Можна погодитися з думкою Л. Чуприни, який вважає, що науковим бібліотекам не варто чекати, доки будуть прийняті державні рішення щодо залучення їх у систему стратегічних комунікацій. Необхідно продовжити переорієнтування бібліотечного маркетингу на читача й активніше пропонувати та просувати власні інформаційні сервіси й послуги. Зокрема, і орієнтовані на таких користувачів, як органи державної влади. Здається, загальновизнаною в науковій літературі з бібліотечної справи є думка, що лише сучасні бібліотечні онлайн-сервіси дають шанс на життя науковим бібліотекам [11].

Отже, досліджено та проаналізовано великий масив інформації, що дає змогу зробити певні **висновки**. Стратегічним засобом у розвитку сучасного інформаційного суспільства, насамперед, є комунікація, завдяки

якій суспільство отримує правдиву інформацію. Тому на сьогодні одним з головних стратегічних завдань має бути постійний моніторинг подій, фактів у глобальному світовому і вітчизняному інформаційному просторі з метою запобігання дезінформації та деструктивній пропаганді.

Важливим критерієм, який знизить негативні явища пропаганди й дезінформації, є формування та розвиток якісної інформації. Метою стратегічних комунікацій все більше стає просування та популяризація інформаційно-аналітичних продуктів бібліотек як нагальної потреби у вирішенні стратегічних питань. Бібліотечні сайти й сторінки в соціальних мережах можна вважати одним із стратегічних напрямів роботи у наданні таких продуктів.

Таким чином, інформаційно-аналітична діяльність Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського саме і спрямована на виробництво різноманітних інтелектуально-інформаційних ресурсів відповідно до запитів сучасних користувачів. А популяризація високоякісної незалежної інформації кардинально змінює та зміцнює інформаційний простір держави, а також і знижує поширення та пропаганду «рейкової» інформації, особливо через соціальні інтернет-сервіси.

Бібліотеки сьогодні дійсно можуть стати дієвим засобом захисту інформаційного простору, а також надійним посередником у системі комунікацій між владою і громадою, вибудовуючи зворотний зв'язок між ними для задоволення інформаційних потреб.

Список бібліографічних посилань

1. Литвиненко О. В., Бінько І. Ф., Потіха В. М. Інформаційний простір як чинник забезпечення національних інтересів України : монографія. Київ, 1998. 145 с.

2. Молодецька К. Роль соціальних інтернет-сервісів у процесі забезпечення інформаційної безпеки держави. *Національний університет «Львівська політехніка»*. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/4587/1/ICS-2016_26-27.pdf.

3. Гребенюк М. В. Проблеми протидії поширенню деструктивної пропаганди та дезінформації напередодні виборів: аналіз досвіду ЄС. *Інформація і право*. URL: <http://ippi.org.ua/grebenuk-mv-leonov-bd-problemi-protidii-poshirennyu-destruktivnoi-propagandi-ta-dezinformatsii-nape>.

4. МКМС оприлюднило проєкт закону про дезінформацію. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/2859620-mkms-opriludnilo-proekt-zakonu-pro-dezinformaciu.html>.

5. В Україні ліквідували ботові господарства. *wGospodarce*. URL: <https://wgospodarce.pl/informacje/75525-na-ukrainie-zlikwidowano-farmy-botow>.

6. Намагалися деморалізувати харків'ян. СБУ повідомила про заблоковані російські Telegram-канали та ботоферми. *НВ*. URL: <https://nv.ua/ukr/kharkiv/viyna-rf-proti-ukrajini-sbu-zablokuvala-7-telegram-kanaliv-ta-botofermi-novini-harkova-50236998.html>.

7. Закон ЄС про цифрові послуги «не повинен стати паперовим тигром». *Emerging Europe*. URL: <https://emerging-europe.com/business/eus-digital-services-act-must-not-become-a-paper-tiger/>.

8. Горовий В. М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства. Київ, 2005. 383 с. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/nauk-mon/ORSIB.pdf>.

9. Желай О. Моніторинг негативних інформаційних проявів як напрям інформаційно-аналітичної діяльності (за досвідом аналітичних підрозділів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського). *Київський національний університет культури і мистецтв*. URL: <http://lib.knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Z-tezy.pdf>.

10. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури як суб'єкти національної інформаційної політики. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2016. Вип. 43. С. 24–46. <https://doi.org/10.15407/np.43.24>.

11. Чуприна Л. Аналітичні підрозділи бібліотеки в системі стратегічних комунікацій. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 48. С. 274–284. <https://doi.org/10.15407/np.48.274>.

12. Гранчак Т. Бібліотека і політична комунікація : монографія. Київ, 2012. 481 с. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/nauk-mon/monog-granchak.pdf>.

References

1. Lytvynenko, O., Binko, I., Potikha, V. (1998). *Informatsiinyi prostir yak chynnyk zabezpechennia natsionalnykh interesiv Ukrainy* [Information space as a factor in ensuring the national interests of Ukraine]. Kyiv: IIRUK Taras Shevchenko [in Ukrainian].

2. Molodetska, K. *Rol sotsialnykh internet-servisiv u protsesi zabezpechennia informatsiinoi bezpeky derzhavy* [The role of social Internet services in the process of ensuring information security of the state]. *Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnikha»*. Retrieved from http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/4587/1/ICS-2016_26-27.pdf [in Ukrainian].

3. Hrebeniuk, M. V. Problemy protyidii poshyrenniu destruktivnoi propahandy ta dezinformatsii naperedodni vyboriv: analiz dosvidu YeS [Problems of counteracting the spread of destructive propaganda and misinformation on the eve of the election: an analysis of the EU experience]. *Informatsiia i pravo – Information and Law*. Retrieved from <http://ippi.org.ua/grebenyuk-mv-leonov-bd-problemi-protidii-poshirennyu-destruktivnoi-propagandi-ta-dezinformatsii-nape> [in Ukrainian].

4. MKMS opryliudnylo projekt zakonu pro dezinformatsiiu [The ICC has published a draft law on disinformation]. *Ukrinform*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2859620-mkms-oprilyudnylo-proekt-zakonu-pro-dezinformaciю.html> [in Ukrainian].

5. V Ukraini likviduvaly botovi gospodarstva [In Ukraine, bot farms were liquidated]. *wGospodarce*. Retrieved from <https://wgospodarce.pl/informacje/75525-na-ukrainie-zlikwidowano-farmy-botow> [in Poland].

6. Namahalsia demoralizuvaty kharkivian. SBU povidomyla pro zablokovani rosiiski Telegram-kanaly ta botofermy [They tried to demoralize Kharkiv residents. The Security Service of Ukraine has reported that Russian Telegram channels and bot farms have been blocked]. *NV*. Retrieved from <https://nv.ua/ukr/kharkiv/viyana-rf-proti-ukrajini-sbu-zablokuvala-7-telegram-kanaliv-ta-botofermi-novini-harkova-50236998.html> [in Ukrainian].

7. Zakon YeS pro tsyfrovi posluhy «ne povynen staty paperovym tyhrom» [EU's Digital Services Act 'must not become a paper tiger']. *Emerging Europe*. Retrieved from <https://emerging-europe.com/business/eus-digital-services-act-must-not-become-a-paper-tiger/> [in English].

8. Horovyi, V. M. (2005). Osoblyvosti rozvytku sotsialnykh informatsiinykh baz suchasnoho ukrainskoho suspilstva [Features of development of social information bases of modern Ukrainian society]. Kyiv. Retrieved from <http://nbuviap.gov.ua/images/nauk-mon/ORSIB.pdf> [in Ukrainian].

9. Zhelai, O. Monitorynh nehatyvnykh informatsiinykh proiaviv yak nappriam informatsiino-analitychnoi diialnosti (za dosvidom analitychnykh pidrozdiliv Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho) [Monitoring of negative information manifestations as a direction of information-analytical activity (according to the experience of analytical subdivisions of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine)]. *Kyivskiy natsionalnyi universytet kultury i mystetstv*. Retrieved from <http://lib.knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Z-tezy.pdf> [in Ukrainian].

10. Hbranchak, T. (2016). Informatsiino-analitychni struktury yak subiekty natsionalnoi informatsiinoi polityky [Information-analytical structures as subjects of national information policy]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi*

biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine, 43, 24–46. <https://doi.org/10.15407/np.43.24> [in Ukrainian].

11. Chupryna, L. (2017). Analitychni pidrozdily biblioteky v systemi stratehichnykh komunikatsii. [Analytical subdivisions of the library in the system of strategic communications]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 48, 274–284. <https://doi.org/10.15407/np.48.274> [in Ukrainian].

12. Hranchak, T. (2012). Biblioteka i politychna [Library and political communication]. Kyiv. Retrieved from <http://nbuviap.gov.ua/images/nauk-mon/monog-granchak.pdf> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 01.03.2022.

Oksana Karaschuk,

Junior Researcher,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: karaoksana@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2929-3858>

Libraries in the Advancement of Information System of the Ukrainian Information Space (Case of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine)

Scientific works on information space, information policy, activity of scientific libraries and influence of communication means, which are undergoing significant changes, are analyzed. It is noted that the Internet and everything connected with it, at the present stage of world development, as one of the main information communication systems, is becoming increasingly important. The Internet is one of the main means in obtaining important, structured, accessible and quickly received information. It is emphasized that V. I. Vernadsky National Library of Ukraine potential in the development of the system of strategic communications in Ukraine is significant. The article emphasizes that information-analytical structures in providing information support of state policy, preparation and types of analytical products, play an important role in the development of strategic communications. Examples of signs of Russian information propaganda in different countries are given. This paper shows one of the ways to use prohibited platforms with the help of a specific program. It is proved that the strategic tool in the development of modern information society is communication, through which society receives truthful information, and information and analytical activities of libraries should be aimed at producing a variety of information resources in accordance with the demands of modern users. It is also emphasized that the intellectualization of the information space, improvement of the production system and provision of state institutions

with meaningful information that best meets the task of forming and making management decisions is crucial for neutralizing information and destabilizing factors.

It is the promotion of high-quality independent information that will strengthen the information space and reduce the dissemination and promotion of *fake* information, especially through social Internet services. The paper emphasizes that timely monitoring of destructive information influences requires constant monitoring, analysis, evaluation and forecasting of both domestic and foreign information messages in the electronic media.

Keywords: information, information space, strategic communications, state, library, analytics, information-analytical services, social networks, social Internet services, disinformation, boot farms, fake.